O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"Tasdiqlayman"
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori
M.E.Po'latov
2024 yil "_____"

Ro'yxatga olindi: № FD-09-15
2024 yil "29" avgust

KORXONALAR MOLIYASI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohas: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar

Samarqand-2024

Fan/modul kodi ENTERFIN206	O‘quv yili 2024-2025	Semestr 5	Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 6
1	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Korxonalar moliyasi	90	90	180

2

I. Fanning mazmuni

Ushbu fan korxonalar moliyasini boshqarish faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida pandemiyadan keyingi davrda ishlab chiqarishni moliyalashtirish va mahsulot realizatsiyasi borasidagi joriy masalalarni, shuningdek, raqobat kurashida omon qolish, moliyaviy ahvolni barqarorlashtirish, harajatlarni kamaytirish va daromadlarni oshirish masalalarini hal etish kabi masalalarni qamrab oladi. “Korxonalar moliyasi” fani korxona moliya tizimining rivojlanish qonuniyatlarini bilish va ularning amal qilishiga ongli munosabatda bo‘lishda, mamlakatni demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari asosida isloh qilish jarayonlarining mohiyatini tushunishda talabalarni zarur bo‘lgan bilimlar bilan qurollantiradi.

“Korxonalar moliyasi” fani “Moliya va moliyaviy texnologiyalar” ta’lim yo‘nalishining tanlov fanlari blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, ushbu fan ta’lim yo‘nalishning 3-kurslarida o‘qitilishi rejalashtirilgan. “Korxonalar moliyasi” fani gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar turkumiga kiradi va barcha iqtisodiy bakalavriat ta’lim yo‘nalishlarida o‘qitiladi. Mazkur fan korxonalar iqtisodiyot, xususan moliya tizimining muhim bo‘g‘ini bo‘lib, ularsiz ishlab chiqarish, aholi bandligi hamda boshqa moliyaviy munosabatlarni o‘rganishni tasvirlab beradi.

II. Fanning maqsadi

“Korxonalar moliyasi” fanining asosiy maqsadi kelgusida yuqori malakali iqtisodchi mutaxassislar bo‘lib yetishadigan talabalarda turli mulkchilik shaklidagi korxonalarni tashkil etish va ulardagi moliyaviy munosabatlar, shuningdek, korxonalarni boshqarish hamda raqamlashtirish jarayonida to‘g‘ri moliyaviy qarorlar qabul qilish maqsadida kerakli ma’lumotlarni to‘g‘ri tanlash, taqqoslash va tavsiyalar ishlab chiqish bo‘yicha ko‘nikmalar hosil qilishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, moliyaviy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

3

II. ASOSIY NAZARIY QISM (MA’RUZA MASHG‘ULOTLARI)

II. I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Korxona va tashkilotlar moliyasini davlat tomonidan tartibga solish

Moliya tizimining shakllanishida korxonalar moliyasining mohiyati va ahamiyati. Korxonalar moliyasini davlat tomonidan tartibga solishning maqsadi va vazifalari. Pul-kredit, soliq va valyuta hamda antimonopol tartibga solish orqali korxonalar moliyasiga ta’sir ko‘rsatish. Qonunchilikda ko‘zda tutilgan korxonalarning asosiy tashkiliy-huquqiy shakllarining o‘ziga xos xususiyatlari.

2-mavzu. Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni va ularni tashkiliy-huquqiy shakllari

Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni va ularni mustahkamlash. Aksionerlik jamiyatlari moliyasi. Ma’suliyati cheklangan jamiyatlar moliyasi. Kichik va xususiy korxonalar moliyasi. Korxonalarning byudjet, nobyudjet fondlari, tijorat banklari va boshqa muassasalar bilan munosabatlari. Korxonalardagi moliya xizmatining funksiya va vazifalari.

3-mavzu. Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatining nazariy asoslari

Dividendning iqtisodiy mohiyati va korxonalar moliyaviy munosabatlaridagi o‘rni. Dividend siyosati – korxona moliyaviy siyosatining tarkibiy qismi sifatida. Dividend to‘lash muddatlari. Dividend to‘lanishini ta’qiqlovchi holatlar. Dividend tiplari. Dividend to‘lash bosqichlari. Dividend to‘lash shakllari: pul shaklidagi dividendlar, avtomatik reinvestitsiyalash, aksiyalar orqali to‘lash, aksiyalarni maydalash. Dividendlarni soliqqa tortish.

4-mavzu. Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlari, ularni rejalashtirish va moliyalashtirish

Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlari mohiyati. Korxonalarning asosiy faoliyati bo‘yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlari smetasini tuzish tartibi. Korxonalarning asosiy faoliyati bo‘yicha mahsulot ishlab chiqarish va sotish bilan bog‘liq bo‘lgan harajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish. Korxonalarda mahsulot tannarxini shakllantirish jarayonlarini boshqarish va ko‘rsatkichlarini tahlil qilish.

5-mavzu. Korxonada pul tushumi, uni rejalashtirish va taqsimlash

Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar faoliyatida narxlar tizimi, uning tarkibi va narxning shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar. Korxonada mahsulot sotishdan tushgan tushumni rejalashtirish. Oddiy va iqtisodiy yoki analitik uslub. Mahsulot sotishdan tushgan tushumni taqsimlash tartibi.

6-mavzu. Korxonalar foydasi, uning taqsimlanishi va ishlatilishi

Korxonalar foydasining mazmuni va mohiyati. Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar foydasining ahamiyati. Korxona yalpi va sof foydasining mohiyati va ahamiyati. Foydaning taqsimlanishi va ishlatilish tartibi. Korxonalar foydasini shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar va ularni maksimallashtirish. Korxonalar foydasini bashoratlash asoslari.

7-mavzu. Korxonalarda pul mablag'larining vaqt bo'yicha qiymati konsepsiyasi

Korxonalarda pul mablag'larining vaqt bo'yicha qiymati konsepsiyasining mazmuni. Kelgusidagi pul oqimlarining joriy vaqtdagi qiymati. Bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy operatsiyalar o'tkazish jarayonida vaqt omili. Foiz hisoblashda diskontlash va o'sib borish metodlarining qo'llanilishi. O'sib borish tushunchasi mazmun-mohiyati va qo'llanish xususiyatlari. Diskontlash tushunchasi mazmun-mohiyati va qo'llanish xususiyatlari. Oddiy foizlar bo'yicha o'sib borish qiymatining hisoblanishi. Oddiy foizlar bo'yicha diskontlash. Murakkab foizlar. Murakkab foizlar bo'yicha diskontlash.

8-mavzu. Korxonalarning o'z kapitalini boshqarish

Korxona o'z kapitalining tarkibiy tuzilishi, mohiyati va korxona moliyasini boshqarishdagi ahamiyati. Korxona o'z kapitalini shakllantirish siyosatining asosiy vazifalari va hozirgi zamon muammolari. Korxona emissiya siyosatining dolzarb vazifalari va hozirgi zamon muammolari.

9-mavzu. Korxonalarda xorijiy kapitalni jalb etish

Korporativ korxonalarga xorijiy bank kreditlarini jalb etish. Kredit notalari. Yevroobligatsiyalarni muomalaga chiqarish. Aksiyalarni ochiq obuna tartibida xalqaro fond birjalarida joylashtirish.

10-mavzu. Korxonalarda kapital tarkibi va bahosi

Kapital tarkibi va bahosi tushunchasi. Moliyalashtirishning qarz manbalari (kredit, obligatsiyalar) bahosini aniqlash va unga ta'sir etuvchi omillar. Moliyalashtirishning o'z manbalari (oddiy va imtiyozli aksiyalar) bahosini aniqlash.

11-mavzu. Korxona moliyaviy aktivlarini boshqarish

Korxona moliyaviy investitsiyalarining zarurligi, mohiyati va shakllari. Korxona qimmatli qog'ozlari portfellari va investitsion strategiyalarining turlari. Korxona fond portfelining diversifikatsiyasi. Korxona fond portfeli samaradorligini baholash. Qimmatli qog'ozlar portfelining monitoringi. Aksionerlik jamiyati qimmatli qog'ozlari investitsion jalb etuvchanligini baholash. Portfel investitsiyalar bilan bog'liq risklar va ularni boshqarish usullari.

12-mavzu. Korxonalar faoliyatida raqamlashtirish

Korxonalar faoliyatini raqamlashtirishning mazmuni va mohiyati. Korxonalarda raqamli transformatsiyalashning o'ziga xos xususiyatlari. Raqamli moliyaviy xizmatlar. Kibermuhitni globallashtirish sharoitida raqamlashtirish riski.

III. AMALIY MASHG'ULOTLARLAR BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Korxona va tashkilotlar moliyasini davlat tomonidan tartibga solish.
2. Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni va ularni tashkiliy-huquqiy shakllari.
3. Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatining nazariy asoslari.
4. Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlari, ularni rejalashtirish va moliyalashtirish
5. Korxonada pul tushumi, uni rejalashtirish va taqsimlash.
6. Korxonalar foydasi, uning taqsimlanishi va ishlatilishi.
7. Korxonalarda pul mablag'larining vaqt bo'yicha qiymati konsepsiyasi
8. Korxonalarning o'z kapitalini boshqarish.
9. Korxonalarda xorijiy kapitalni jalb etish.
10. Korxonalarda kapital tarkibi va bahosi.
11. Korxona moliyaviy aktivlarini boshqarish.
12. Korxonalar faoliyatida raqamlashtirish.

Amaliy mashg'ulot mavzulariga fanning ishchi o'quv dasturini ishlab chiqishda qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Korxona va tashkilotlar moliyasini davlat tomonidan tartibga solish.
2. Korxonalar moliyaviy munosabatlarining mazmuni va ularni tashkiliy-huquqiy shakllari.
3. Korxonalarning fondlar bilan munosabatlari va moliya xizmatining funksiyalari.
4. Aksiyanerlik jamiyatlari moliyasi.
5. Mas'uliyati cheklangan jamiyatlar moliyasi.
6. Korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlari mohiyati.
7. Korxona harajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish.
8. Iqtisodiyotning erkinlashuvi sharoitida korxonalar faoliyatida baholarning ahamiyati.
9. Korxonada mahsulot sotishdan tushgan tushumni rejalashtirish.
10. Korxonalar foydasining mohiyati.
11. Korxonalar faoliyatida rentabellik ko'rsatkichlari.
12. Korxona foydasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.
13. Korxonalarda bahoni tashkil etish.
14. Korxona o'z kapitalining tarkibi va tuzilishi.

	15. Korxona o'z kapitalini shakllantirish siyosati va uning elementlarini baholash. 16. Korxona emissiya siyosati. 17. Korxona moliyaviy investitsiyalarining mohiyati. 18. Korxona fond portfelini boshqarish. 19. Qimmatli qog'ozlar portfeli monitoringi. 20. Korxonalarda moliyaviy rejalashtirishning mohiyati va ahamiyati. 21. Korxonalarda byudjetlashtirishning mohiyati va tarkibi. 22. Korxonalarda biznes rejaning mohiyati va ahamiyati. 23. Korxonalar faoliyatida raqamlashtirish jarayonining o'ziga xos xususiyatlari. 24. Pandemiya sharoitida xo'jalik yurituvchi sub'ektlar faoliyatini raqamlashtirishning ahamiyati.
4	**V. Fan o`qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalari)** Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi: - korxonalar moliyasining iqtisodiy mohiyati, maqsadi, vazifalari va tarkibiy tuzilishi; - korxonalar moliyaviy munosabatlarining nazariy va amaliy asoslari; - korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish usullari; - korxonalar foydasi mohiyati va uni taqsimlash yo'llari; - korxonalarning o'z kapitalini boshqarish; - korxonalar faoliyatida raqamlashtirishni tashkil etish ***haqida tasavvurga ega bo'lish***; - korxonalar moliyaviy munosabatlarini rivojlantirish yo'llarini; - aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatini oqilona tashkil etishni; - korxona mahsulot ishlab chiqarish harajatlari va mahsulot sotishdan tushumini; - korxona foydasining mohiyati, turlari, taqsimlanishi, ishlatilishi va rejalashtirilishini; - korxonalarda pul mablag'larining vaqt bo'yicha qiymati konsepsiyasi mazmunini yoritishni; - korxona faoliyatini moliyalashtirish asoslarini; - korxonalarda moliyaviy aktivlari tarkibini; - pul muomalasi va hisob-kitoblar tizimini; - korxonalarda raqamlashtirish jarayonini tashkil etishni ***bilishi va ulardan foydalana olishi***; - korxonalar moliyaviy munosabatlarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish; - korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish va sotish harajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirishni tashkil etish; - korxonalarga investitsiyalarni jalb etish; - korxonalar foydasini taqsimlash va oqilona ishlatish;

	- korxona moliyaviy aktivlarini boshqarish; - korxonada turli manbalardan jalb qilingan kapitalni baholay olish; - korxonalarda raqamlashtirish mexanizmini yarata olish; - korxonalar faoliyatida biznes-rejani tuzish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak***.
5	**VI.Ta'limtexnologiyalari va metodlari** • Real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esse, tezis va maqolalar yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; • jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; • muhokamalarda ishtirok etish; • kichik guruhlarda ishlash; • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni yechish; • muammoni hal qilish.
6.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni tula uzlashtirish, taxlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, urganilayotgan jarayonlar haqida mustakil mushoxada yuritish va joriy, oralik nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriklarni bajarish, yakuniy nazorat buyicha yozma ishni topshirish.
7.	**VIII. Adabiyotlar ro'yxati** **ASOSIY ADABIYOTLAR:** 1. Elmirzayev S. Korporativ moliya: Darslik. – T.: Iqtisod-Moliya, 2019. – 364 b. 2. Raximov M. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-moliya, 2013. – 392 b. 3. Zaynalov J.R., Aliyeva S.S., Axrorov Z.O. va b. Moliya: Korxonalar moliyasi / Darslik. – T.: "Iqtisod-moliya", 2018. – 268 b. 4. Бельчина Е.М. Финансы организации: учебное пособие / Минск: БГАТУ, 2018. – 304 с. 5. Зайналов Ж.Р., Ибрагимов Н.А., Ахроров З.О. Корхоналар молияси. Ўқув қўлланма. СамИСИ: "STAP-SEL" МЧЖ. 2023. - 268 b. 6. Зайналов Ж.Р., Алиева С.С., Ахроров З.О. ва б. Солиқ ва солиққа тортиш. Ўқув қўлланма. – Самарканд: Зарафшон, 2019. – 420 б. 7. Маликов Т.С. Молия: хўжалик юритувчи субъектлар молияси. Ўқув қўлланма - Т.: Иқтисод-молия, 2009. - 288 б. 8. Маликов Т., Олимжонов О. Молия. Дарслик. – Т.: "Иқтисод-молия", 2019. - 920 б. 9. Финансы: учебник / Ю. С. Долганова, Н. Ю. Исакова, Н. А. Истомина [и др.]; под общ. ред. канд. экон. наук, доц. Н. Ю. Исаковой ; Мин-во обр. и науки РФ. – Екатеринбург : Изд□во Урал. ун□та, 2019. – 336 с.

	10. Atrill Peter. Financial Management for decision makers. – 5th ed. England. 2009. **QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:** 11. Акрамов Э. Корхоналарнинг молиявий ҳолати таҳлили. – Т.: Молия, 2003. 12. Вахобов А. ва бошк. Молиявий ва бошқарув таҳлили. Дарслик. Т.: Шарк. 2005. 13. Ковалева В.В. Финансы организаций (предприятий). Учебник. – М.: Проспект, 2010. – 352 с. 14. Фёдорова Е.А. Финансовая среда предпринимательства и предпринимательские риски. Учеб. пос. – М.: КНОРУС, 2010. – 306 с. 15. Финансы: учебник / Ю. С. Долганова, Н.Ю. Исакова, Н.А. Истомина [и др.]; под общ. ред. канд. экон. наук, доц. Н.Ю. Исаковой; Мин-во обр. и науки РФ. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2019. – 336 с. 16. Zaynalov J.R., Latipova Sh.M.. Lizing va lizing operatsiyalari. O'quv qo'llanma / J.R.Zaynalov, Sh.M. Latipova. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2022 – 256 b. 17. Lecture Notes for Finance 1 (and More). David Lando Simon Ellersgaard Nielsen Rolf Poulsen May 12, 2015. http://web.math.ku.dk/~rolf/ifnotes.pdf **INTERNET SAYTLARI:** 18. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasining hukumat portali. 19. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 20. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy sayti. 21. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi rasmiy sayti. 22. www.soliq.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasi rasmiy sayti. 23. www.scopus.com – xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazasi.
8.	Fan dasturi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti O'quv uslubiy kengashining 2024-yil 29 avgust dagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ FD-09-15)
9	**Fan/modul uchun ma'sullar:** Latipova Sh.M. – SamISI "Moliya" kafedrasi dotsenti
10	**Taqrizchilar:** **Muradova N.U.** - Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Samarqand filiali "Iqtisodiyot" kafedrasi mudiri dotsent, i.f.f.d. **Abdusaidov S.J.** – "IDEAL BUSINESS POULTRY" MCHJ direktori